

Peter Christensen Teilmann, direktør, Teatermuseet i Hofteatret

Tale ved åbningen af udstillingen *Rønne Theater 1823-2023*

Red. Bemærkning:

Nedenstående tale blev holdt ved åbningen fredag 1. september af udstillingen i Rønne Theaters gårdhave, *Rønne Theater 1823-2023*. Udstillingen er produceret af Teatermuseet i Hofteatret og Bornholms Teater som en gave til Rønne Theater.

For et år siden, i september 2022, fejrede vi dansk teaters 300 års jubilæum, når man regner fra åbningen af det første offentlige teaterhus i Danmark, Teatret i Lille Grønnegade, hvor der for første gang blev spillet komedie på dansk om danske typer i tiden, dengang hvor enevælden var på sit højeste, men hvor også nye og moderne politiske tendenser var ved at slå igennem blandt folk. Og som det første skete det med Holbergs *Den politiske kandestøber*.

Nu her et år senere kan vi så fejre endnu en milepæl i dansk teaterkulturs historie. Rønne Theater er nu 200 år gammel og Danmarks ældste, kontinuerligt fungerende teaterhus. Sikke en kulturarv!

Når vi tænker på teater som kulturarv, er det som regel selve teaterkunsten vi tænker på. Men teatrets kulturarv er også og ikke mindst den materielle kulturarv, som dets bygninger udgør. Eller rettere sagt: Det er lige præcis sammenhængen og samspillet mellem det historiske teaterhus og den moderne scenekunst, iscenesat og koreograferet så det spiller med det historiske scenerum, der er det helt enestående ved den kulturarv, som det 200 år gamle Rønne Theater og det snart 20 år gamle egnsteater, Bornholms Teater, sammen står for.

Og ikke nok med det. Det er i dag som det egentlig har været hele vejen op gennem de 200 år. Med det historiske teaterhus og det moderne, traditionsbevidste egnsteater som drivkræfter, er stedet her faktisk et vækstrum for mange former for teaterkultur og kulturliv op gennem tiden.

Historien om Rønne Theater er en vigtig historie. Ikke bare for jer her på Bornholm, men for hele Danmark – og såmænd også i en større sammenhæng. Den er et kapitel i en større historie om historiske teaterhuse med levende teaterkunst i Norden og Europa – og den historie blev fortalt i Teatermuseet i Hofteatret i 2015 som en del af en stor europæisk rejseudstilling, *The History of Europe – told by its Theatres*. En udstilling, der startede i Warsawa og sluttede på det store Victoria & Albert Museum i London.

Den europæiske rejseudstilling hed altså oversat: *Europas historie – fortalt af dets teatre*. Og tænk om vi dengang havde kunnet fortælle om, hvordan netop Bornholms Teater i årene efter, fra og med 2019, lige præcis gjorde det samme i lokal skala: Gennem nyskrevet dramatik, koreograferet til Rønne Theaters historiske scenerum, påbegyndte man opførelsen af Bornholmerkrøniken med forestillingen *Besat*.

En lang række teatre rundt om i Danmark har det særlige privilegium, at de bor, arbejder og producerer ny scenekunst i historiske og ofte fredede bygninger. Teaterhusene fra 1800-tallet rummer landsdelsscener, provinsteatre, små storbyteatre, og egnsteatre som nu Bornholms Teater, der spiller i det ældste, kontinuerligt fungerende teater af alle, Rønne Theater fra 1823. Det er der et større kulturhistorisk perspektiv i.

Det er netop samspillet mellem de materielle og de immaterielle kulturarvsværdier i disse teaterhuse – de historiske interiører, de aktuelle kunstneriske forestillinger på scenerne og publikum her og nu – der skaber disse teaterhuses specielle atmosfære, stedernes ånd.

Bygningernes egne historier er dog sjældent i sig selv gjort til genstand for formidling af den slags, der både har øje for bevaring og brug. Ganske enkelt fordi teatrene ikke har til opgave at fortælle om og formidle de teaterhistorier og kulturhistorier, der er gemt i deres bygninger og interiører.

Men det er til gengæld lige præcis det, der er sket her på stedet i stigende grad gennem de seneste år. Ikke mindst siden scenerum og kunsten gav hinanden hånd på ny med de tre Holbergforestillinger, Bornholms Teater satte på scenen i 2015-17.

Ligesom det levende spil fra scenen bevares over tid ved at blive brugt og fortsat udøves for på den måde at udvikle sig, sådan bevares teatrets materielle historie som fx dens bygninger for fremtiden ved at blive fortalt på ny. Med arkitekt Erik Brandt Dams formulering: At de historiske bygninger må bevares for at kunne udvikles og udvikles for at kunne bevares.

Derfor er det så enestående, at Rønne Theater i dag både er hjemsted for flere forskellige entusiastiske teaterinstitutioner og -miljøer og samtidig et moderne kulturhus. Et sted, som funderes på at mennesker gør noget sammen og i en større mening. Og ikke bare fordi, der er givet penge til det. Selv om det jo altid hjælper og i hvert fald ikke går uden.

Det tegner derfor spændende med det projekt, der nu er sat i søen Med A.P. Møller Fonden i spidsen. Jeg synes det er vigtigt at fremhæve Fondens begrundelse for bevillingen på 15,7 mio. kr.:

”Med bevillingen ønsker A.P. Møller Fonden at fremtidssikre en af Danmarks ældst fungerende teaterbygninger. For udover at Rønne Theater er en væsentlig kulturhistorisk bygning midt i Rønne, så har teatret en stor værdi for det bornholmske og danske kulturliv. (...) Moderni-seringen skal bidrage til, at der skabes bedre publikumsoplevelser og bedre rammer for arbejdet på scenen, blandt andet med elektrisk scenetræk, nyt sceneloft og -gulv, renovering af skuespillergarderobe, isolering og ventilation.”

For hvad er det bærende i Fondens motivering? At det historiske teaterhus og det moderne teater spiller sammen og i vid udstrækning er i tjeneste hos hinanden – det er sikkert ikke gnidningsfrit, men i et større perspektiv er det virkelig dejligt at følge.

Jeg kommer en del rundt om i landets mindre og større teatre – og jeg er nødt til at sige, at jeg her hos jer har oplevet en stemning og en glæde som få andre steder. Selv ikke særligt opmuntrende og samtidsrealistiske emner som fiskerikriser kan løftes kunstnerisk og skabe en sammenhæng mellem sal og scene som er sjælden.

Det motto som står på prosceniet, ”Lær visdom af livets optrin”, det har virkelig noget på sig. Tænk at teater kan være så lokalt funderet og rumme så meget udsyn og humor som det er tilfældet her. Det siger, synes jeg, en del om både dem på scenen, dem i salen og dem, der er bag ved det hele.

De forestillinger, Bornholms Teater har spillet gennem de seneste år, er virkelig teater til tiden i en konkret sammenhæng og på et bestemt sted. Det kunne godt minde ikke så lidt om det, Holberg gik rundt og gjorde for præcis 300 år siden.

Den første komedie Holberg skrev var *Den politiske kandestøber* om, ja en af tidens nye borgere, kandestøberen, der får politiske ambitioner og vil være borgmester – og det var der blevet mulighed for at have midt i et ellers enevældigt samfund, der var i udvikling.

Den Politiske kandestøber var den første dansk skrevne og dansk spillede samtidskomedie – og den handler jo faktisk om en politisk aktivist, der træffer uheldige beslutninger og kommer galt afsted, men som tager det til sig og til sidst er den, der samler og forestår en større og bedre løsning på de konflikter, der er opstået.

Derfor var det også oplagt, at Bornholms Teater tog fat i netop *Kandestøberen* og med teaterhistorien i baghånden bragte ham ind i nutiden, ind på scenen her i Rønne Theater. Og derfor indgår både Holbergs kandestøber og Jens Svane Boutrups empatiske modernisering af den i den nye særudstilling vi åbner i Hofteatret – når vi åbner igen – under titlen: *Teater til tiden gennem 300 år*.

Med disse ord vil jeg endnu engang ønske jer tillykke med, at I har formået at holde og skabe liv igennem 200 år i Rønne Theater. Det er jo helt og aldeles enestående! Ikke bare i jeres lokale sammenhæng, men i dansk kulturhistorie – ja faktisk ydermere i forhold til teatrets rolle i det europæiske demokratis større udviklingshistorie.

Europa er den dag i dag fyldt med kongelige og fyrstelige teaterhuse fra 1700- og 1800-tallet, der er restaurerede og velholdte og i visse tilfælde stadig faktisk bruges som teatre, men da kun til historiske opsætninger. Til gengæld findes der få, hvis nogen overhovedet, borgerlige teaterhuse som Rønne Theater, skabt af og blandt folk i byen – og som vel at mærke kontinuerligt har været og stadig er fyldt med kunstnerisk og kulturelt nutidsliv. Sikke noget – tillykke!
